

Ewelina Podgajna

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1051-4078>
e-mail: ewelina.podgajna@mail.umcs.pl

Eleonora Kirwiel

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6412-0448>
e-mail: eleonora.kirwiel@mail.umcs.pl

Wincenty Witos – mąż stanu i przywódca ruchu ludowego. Sprawozdanie z Konferencji naukowo-edukacyjna poświęconej Wincentemu Witosowi w 150. rocznicę urodzin. Wydział Politologii i Dziennikarstwa UMCS, 7 listopada 2024 roku

W dniu 7 listopada 2024 roku na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa UMCS odbyła się konferencja naukowo-edukacyjna poświęcona *Wincentemu Witosowi w 150. rocznicę urodzin* oraz ustanowienia przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej roku 2024 Rokiem Wincentego Witosy. Organizatorami konferencji byli: Katedra Myśli Politycznej i Komunikowania Politycznego Instytutu Nauk o Polityce i Administracji UMCS, Wydział Politologii i Dziennikarstwa UMCS, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie, Ludowe Towarzystwo Naukowo-Kulturalne, Czemiernickie Towarzystwo Regionalne.

Zamiarem organizatorów konferencji było zaprezentowanie biografii politycznej, spuścizny ideowej oraz upamiętnienia Wincentego Witosy, który należy niewątpliwie do najwybitniejszych przywódców polskich chłopów. Wywarł trudny do przecenienia wpływ na proces uświadamiania ludności wiejskiej. Przywódca chłopski, mąż stanu, który łączył działalność polityczną z wnikliwym namysłem nad najważniejszymi dla państwa polskiego sprawami. Witos przeżył 71 lat. W ciągu życia był obserwatorem i uczestnikiem przełomowych wydarzeń w dziejach Polski: czasy zaborów, dwie wojny światowe, odbudowa państwa po ponad stuletniej niewoli i tworzenia nowych za-

sad ustrojowych. Z lokalnego, galicyjskiego działacza wspiał się na szczyt. Był posłem do galicyjskiego Sejmu Krajowego i wiedeńskiej Rady Państwa, współtwórcą Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast” na przełomie 1913/1914 roku, współtworząc jego linię taktyczną i organizacyjną oraz myśl polityczną, Prezesem Polskiej Komisji Likwidacyjnej jesienią 1918 roku. Trzykrotnie dzierżył w rękach ster państwa, pełniąc funkcję premiera w latach 1920/1921, 1923 i 1926 roku, współzałożycielem Centrolewu, więźniem Brześcia, prezesem Rady Naczelnej Stronnictwa Ludowego w 1931 roku, emigrantem politycznym w Czechosłowacji w latach 1933–1939.

Za pierwszego gabinetu Witosa zostały ustalone podstawy ustrojowe Polski Odrodzonej – konstytucja marcowa z 1921 roku, ustawa o reformie rolnej (1920), a także wyznaczono granicę wschodnią – po zwycięskiej wojnie z bolszewicką Rosją – trakta-tem ryskim z 18 marca 1921 roku. Władza jednak nie była dla niego celem, ale środkiem do realizacji wyznawanych idei. Wieś, z której się wywodził, zajmowała szczególne miejsce w jego myśli politycznej i działalności. Dążył do uobywatelnienia i wyzwolenia chłopów spod jarzma pańszczyźnianej przeszłości i zajęcia przez nich godnego miejsca w społeczeństwie i państwie. Dzięki własnemu wysiłkowi chłopci mieli wydzwignąć się do roli obywatela i współgospodarza państwa odpowiedzialnego za jego dobrobyt i bezpieczeństwo.

Przywódca PSL „Piast” zwany „trybunem ludowym” należał do wpływowych postaci w życiu politycznym w pierwszej połowie XX wieku. Jest jedną z najbardziej rozpoznawalnych osób w najnowszej historii Polski jako symbol i patron ruchu ludowego. Witos wniósł ogromny wkład w dzieło budowy niepodległości i suwerenności narodowej, stając w pierwszych szeregach walki o wolność i granice państwa, wzbogacając polską myśl polityczną, wpisując się na trwałe w najnowsze dzieje Polski. Współcześnie ów niepodważalny patriotyzm Witosa i szeregów ludowych, przedkładanie celów ogólnonarodowych nad partykularyzm klasowy i partyjny, dążenie do budowy Polski sprawiedliwej dla wszystkich obywateli jest godne prezentowania. W dziejach politycznych Drugiej Rzeczypospolitej Polskiej zapisał się jako jeden z najbardziej konsekwentnych obrońców demokracji parlamentarnej, niezależnie od dostrzeganych i wyraźnie artykułowanych publicznie słabości i niedomagań tego ustroju. W latach 30. XX wieku dawał niejednokrotnie wyraz przekonaniu jego wyższości nad wszelkimi odmianami rządów autorytarnych, zarówno rodzimych – sanacyjnych, jak i totalitaryzmowi – faszyzmu i komunizmu. Rzeczywistość powojennego świata przyznała mu w tym względzie bezsporną rację.

Uroczystego otwarcia wydarzenia i powitania zgromadzonych uczestników dokonali: Prorektor ds. ogólnych dr hab. Arkadiusz Bereza, prof. UMCS; Wicewojewoda lubelski Andrzej Maj; poseł do Parlamentu Europejskiego Krzysztof Hetman; Zastępczyni Prezydenta Miasta Lublin Anna Augustyniak; Wicekurator Oświaty w Lublinie Piotr Mackiewicz; Dziekan Wydziału Politologii i Dziennikarstwa dr hab. Ewelina Podgajna, prof. UMCS; Dyrektor Instytutu Nauk o Polityce i Administracji dr hab. Katarzyna Radzik-Maruszak, prof. UMCS; Dyrektor Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie dr Janusz Gmitruk; Prezes lubelskiego oddziału Ludowego Towarzystwa

Naukowo-Kulturalnego dr hab. Marcin Wichmanowski, prof. UMCS; Prezes Czernieckiego Towarzystwa Regionalnego Tadeusz Sławski oraz Ryszard Ochwat Prezes Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Wincentego Witosa w Wierzchosławicach. Głos zabrał także gość honorowy konferencji – prawnuk Wincentego Witosa Marek Steindel, który zawiązał do Lublina wraz z rodziną. Podczas otwarcia zostały odczytane listy skierowane do uczestników konferencji przez Wicemarszałka Sejmu RP Piotra Zgorzelskiego oraz Wiceprezesa Rady Ministrów i Ministra Obrony Narodowej, Prezesa Polskiego Stronnictwa Ludowego Władysława Kosiniak-Kamysza.

Konferencja miała walor podwójny – naukowy i edukacyjny. Po pierwsze, istotne było zaprezentowanie badań własnych poszczególnych prelegentów omawiające sylwetkę wielkiego Polaka i stworzenie platformy do wymiany poglądów na dany temat środowiska naukowego zajmującego się problematyką szeroko rozumianego ruchu ludowego. Po drugie, ważnym elementem działań konferencyjnych było zaangażowanie młodzieży szkolnej (szkoły ponadpodstawowe) oraz akademickiej do zgłębienia historii Polski przez pryzmat życiorysu i spuścizny ideowej wybitnego polityka i męża stanu, którym był Wincenty Witos. Postawa niepodważalnego patriotyzmu Witosa, w tym przedkładanie celów ogólnonarodowych nad partykularyzm klasowy i partyjny, dążenie do budowy Polski sprawiedliwej dla wszystkich obywateli, jest godne prezentowania, szczególnie młodemu ludziom, którzy dopiero kształtują swoje postawy obywatelsko-patriotyczne oraz ukierunkowują swoją pracę na rzecz społeczeństwa i państwa.

Należy zaznaczyć, że konferencji towarzyszył współorganizowany przez Katedrę Myśli Politycznej i Komunikowania Politycznego Instytutu Nauk o Polityce i Administracji UMCS Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS wojewódzki „Konkurs wiedzy o partiach i ruchach politycznych w XX i XXI wieku”, a mianowicie jego pierwsza edycja, której temat przewodni brzmiał „Wincenty Witos – mąż stanu i przywódca ruchu ludowego”. Konkurs objęty był honorowym patronatem Lubelskiego Kuratora Oświaty oraz ogłoszony na stronie Kuratorium. Do udziału w Konkursie zgłosiło się 47 uczniów z 18 szkół województwa lubelskiego. W trakcie eliminacji Kapituła Konkursu wyłoniła następujących laureatów: Pola Kamińska (Prywatne Liceum im. Królowej Jadwigi w Lublinie), Aleksandra Nakonieczna (Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Jana Pawła II w Radzynie Podlaskim), Agata Wiszowata (Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej w Puławach). Uroczystość wręczenia nagród laureatom odbyła się podczas konferencji, a nagrody główne w postaci wyjazdów studyjnych do Brukseli laureatkom I edycji wręczył poseł Parlamentu Europejskiego Krzysztof Hetman.

Wydarzeniem towarzyszącym konferencji była niezwykła wystawa pt. „Wincenty Witos trzykrotny premier RP” (Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego). Prezentowała ona liczne fotografie, dokumenty archiwalne i materiały ilustracyjne ze zbiorów Zakładu Historii Polskiego Ruchu Ludowego i Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego. Ukazywała koleje życia i rozwój kariery politycznej Wincentego Witosa, a także jego zasługi w walce o odrodzenie się Niepodległej i jej obronę w wojnie polsko-bolszewickiej z lat 1919–1921. Zostały zaakcentowane okresy w jego życiu związane z walką

o prawo, sprawiedliwość społeczną i demokrację, a także wartości patriotyczne w myśli politycznej, publicystyce i praktyce działania. W ekspozycji przedstawiono wzrost autorytetu i rozwój legendy Wincentego Witosa wśród polskich chłopów, mało znane epizody z jego życia w latach okupacji i pierwszych miesiącach powojennych oraz wieloletnie starania działaczy ludowych o przywrócenie pamięci o tym wybitnym chłopskim przywódcy po skazaniu go przez komunistów na zapomnienie i wymazanie z pamięci historycznej polskiego społeczeństwa.

W dziejach politycznych Drugiej Rzeczypospolitej Polskiej Witos zapisał się jako jeden z najbardziej konsekwentnych obrońców demokracji parlamentarnej, niezależnie od dostrzeganych i wyraźnie artykułowanych publicznie słabości i niedomagań tego ustroju. W latach 30. XX wieku dawał niejednokrotnie wyraz przekonaniu jego wyższości nad wszelkimi odmianami rządów autorytarnych, zarówno rodzimych – sanacyjnych, jak i totalitaryzmowi – faszyzmu i komunizmu. Rzeczywistość powojennego świata przyznała mu w tym względzie bezsporną rację. Potwierdza to i dzisiejsza sytuacja polityczna, która uświadamia trafność poglądów politycznych Witosa oraz wskazuje na wciąż aktualne zagrożenia antydemokratyczne. Stanowisko młodzieży jest w tej kwestii rzeczą niezwykle istotną, a edukacja w tym względzie ma znaczenie pierwszorzędne.